

Arzu Kılıç
arzu.kilic@tbd.org.tr

Değerli okurlar,
Bu ay sizler için Sabah Gazetesi'nde Türkiye ekonomisi üzerine yazan, Gazeteci, Yazar Şeref Oğuz ile görüştük. 16 yıldan bu yana bilgi ekonomisi, yeni ekonomi ve değişim yönetimi üzerine araştırmalar yapan Oğuz, Internet Society kurucularından birisi. Çeşitli yerlerde KOBİ'lere yönelik "Yeni Ekonomi" konferansları veren gazetecinin, bedensiz özgürlük ve sanal kültür üzerine sayısız makale, yazı ve söyleşi bulunuyor. Bilgi ekonomisi ve yeni ekonomi konusunda ilginç tespitleri bulunan Oğuz ile bilgi ekonomisinin ne olduğunu ve Türkiye'nin bilgi toplumu olma yolundaki engelleri ve çözüm önerilerini konuştuk.

Keyifle okumanız dileğiyle...

Şeref Oğuz kimdir?

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nden mezun olduktan sonra aynı fakültede İstatistik ve Sosyal Siyaset disiplinlerinde master ve ekonomi alanında doktora derecesi aldı. Doktora sonrası Londra Üniversitesi'nde "Sufficient Knowledge" konusunda araştırmalar yaptı. Gazetecilik hayatına 1970 yılında Sabah Gazetesi'nde başlayan Oğuz, eğitiminden sonra Tercüman Gazetesi Ekonomi Yönetmenliği görevi ile meslek

hayatına geri döndü. Sırasıyla Günaydın Gazetesi Bölge Gazeteleri Yayın Sorumluluğu, Meydan Gazetesi Ekonomi Yönetmenliği, Milliyet Gazetesi Ekonomi Yönetmenliği ve Kanal 6 ve Yeni Yüzyıl tepe yöneticiliği görevlerinde bulundu. İnternet'te ilk büyük Türk gazetesi olan Milliyet.com projesini yönetti.1996 Haziran'da dünyanın ilk sanal mitingini gerçekleştirdi. Son 2 yıldır bilgisayar destekli eğitim için geliştirdiği "Her Okula İnternet" projesine yoğunlaştı. 1999 yılında Koç Holding Yeni Ekonomi danışmanlığı görevine getirilen Oğuz, Sabah Gazetesi'nde köşe yazarlığını sürdürüyor.

Gazeteci Oğuz:

Ar-Ge genellikle bizde Ür-Ge'ye dönüşüyor

Bütün ulusların yarına kendilerini hazırlamak için şimdiden stratejiler kurduğuna dikkat çeken Oğuz, Türkiye'de işlerin bilgi ile değil kanaat ile yürütüldüğünü ve bunun da bizi orta sınıf tuzağında tutan en önemli faktörlerden birisi olduğunu söyledi. Oğuz, Türkiye'de hâlâ "Gelecek Enstitüsü" olmadığını da altını çizdi.

1 - Bilgi ekonomisi ve yeni ekonomi üzerine yazılar yazıyorsunuz. Bir yazınızda da, "Bilgi yerine kanaat ile yetiniyoruz" demiştiniz. "Bilgi ekonomisi" nedir, kısa bir değerlendirme yapar mısınız?

- Bilgi ekonomisi bilgiyi bir üretim faktörü olarak kullanan ekonominin algılanma biçimidir. Eskiden de emek, sermaye ve hammadde gibi faktörlerin yanında vardı ama kendi başına bu kadar değer olması daha sonra ortaya çıktı.

Türkiye, küresel ekonominin parçası olarak bilgi ekonomisinin içerisinde yer alıyor. Dünyadaki pek çok sektör, karşılıklı bağımlılık içerisindedir. Günümüzde bir ürünün üretim ve pazarlama bilgisi, üretimin kendisinden daha önemli hale geldi. Eskiden bir ürünün varlığı daha önemliydi. Pazarlaması ise yüzde 20 önem taşımaktadır. Artık her şey, bilgi ile yürümektedir. Ekonomide şirketler buna göre davranıyorlar. Müşteri odaklı oldular. Eskiden bankanın öbür tarafında olanların adı mudi idi. Sadece hesap numarası vardı. Şimdi ise onun adı müşteri ve bütün istek, eğilim ve özellikleri banka tarafından bilinmektedir.

Türkiye’de bilgi, çok enteresan. Biz de, bilgiden ziyade kanaat var. Kanaat, bilginin yarım yamalak bilinmesidir. Referanssız bilgi şudur; malumat, enformasyon düzeyinde. Bunu bir üst seviyeye getirmek için mutlaka hayatla ilişkilendirmek gerekir. Değer üreten hale getirmek lazım. Bir sokak ismi tek başına enformasyondur ancak o sokak ismine bir kargo götürülecek ise değer üretmektir. Son zamanlarda Türkiye’de, bilgiye hürmet biraz artmakla birlikte işlerin bilgiyle değil kanaat ile götürüldüğünü görüyoruz. Maalesef bu da bizi, orta sınıf tuzağında tutan en önemli faktörlerden bir tanesidir.

2 -Yıllardır araştırma geliştirmeye (Ar-Ge) kaynak ayırıyoruz. Yasal sorunları ve “kaynak” sorununu önemli oranda çözdük. Ancak “zihniyeti değiştirme” yönünde adım atmamız gerektiğine dikkat çekiliyor. Ekonominin ihtiyaç duyduğu katma değerli üretimi geliştirmek, teknokentlerde amaca uygun yenilikçi üretim için neler yapılmalı?

- Ar-Ge’ye yılda 6.5 milyar dolar para harcıyoruz. 2023’te yıllık bunun 30 milyar dolara çıkması bekleniyor. Ar-Ge’ye para yatırıyoruz fakat kazandığımız söylenemez. Ar-Ge genellikle bizde Ür-Ge’ye (Üretim Geliştirme) dönüşüyor. Şu ana kadar 10 yıldır harcadığımız paranın geri dönüşü tatmin edici düzeyde değil. Bu çerçevede teknokentleri kurduk ancak amacından saptırttık.

Teknoloji geliştirmekten ziyade teknokenler, organize sanayi bölgesinin üniversitenin yamaçlarında yapılan, bazı avantajları devletin sunduğu bir kurum haline geldi. 50’den fazla teknokent var ve hepsi aynı işleri yapmaya çalışıyor. Sadece tek iş yazılmış gibi görünüyor. Yazılıma odaklanıyorlar sadece. Hâlbuki yazılımın da işin içinde olduğu yeni, yaratıcı ürünler sistemler olmalı. Bugün insansız hava araçları ile koli dağıtımı, kurye şirketi düşünenler varken biz farklı işlerle uğraşıyoruz.

Benim önerim, Türkiye’de ikinci nesil teknokentleri kurmak zorundayız. İkinci nesil teknokentler nedir? Birincisi ihtisaslaşmış teknokentler demek. İkinci olarak ölçek oluşturmalarını öneriyorum. Yani aynı alanda çalışan şirketleri bir araya getirerek, ortak sinerji ve kültür ile teşvikler sunmak lazım. Üçüncü önerim ise Türkiye, ihtiyacının sadece belirli bir bilişim alanında olmadığını, yeni ürün dizaynları olduğunu hedefe katmalı. Dördüncüsü ise performans sistemi. Ürettiği patent ve lisans olmayan teknokentler de sistemden çıkarılsın. Kaynaklar boşuna israf edilmesin.

3 - “Bilgi toplumu” olma yolundaki Türkiye’nin sizce önündeki engeller nelerdir? Bu engellerin aşılabilmesi için çözüm önerilerinizi alabilir miyiz?

-Bütün uluslar yarına kendilerini hazırlamak için şimdiden stratejilerini kurar. Yarını tahmin etmenin yolu, onu inşa etmektir. Herkes yarını merak eder. 78 milyonluk Türkiye’de her gün kahveler yarın ne olacak diye fal için açılıyor. Çünkü insanlar geleceği merak ediyorlar. Geleceği merak sadece kahve falında değildir. Cezvenin ötesine de bakmak lazım. Fincanın dışına yarın merakını nasıl taşıyabiliriz? Bununla ilgili kurumsal yapıları oluştururuz. Hâlâ bizde “Gelecek Enstitüsü” yoktur. Geleceğini tasarlamayan ulusların da geleceğini başkaları şekillendirir. Örneğin Türkiye’nin önümüzdeki 10 yıl içerisinde 2 tane nükleer santrali olacak. 2 tane nükleer santral olunca Türkiye’nin endüstrisi, enerji sektörleri, Kobi’leri nasıl bir dönüşüm sağlayacak. Nasıl bir eko sistem doğacağını biz merak etmiyoruz. Batı merak ediyor hâlbuki...İşte bunları tartışmamız gerekiyor.

Türkiye yerli otomobilde geç kaldı. Bütün dünya bireysel ulaşımında kişisel hava araçlarına doğru giderken Türkiye hâlâ otomobili mi tartışıyor olacak? Bizim bunları yakalayabilmek veya daha ileride olmak için neler yapmalıyız? Bunlar bugünün değil yarının konuları ama “Gelecek Enstitüsü”nde seçkin beyinler güçlerini bir araya getirmeli ve gelecek senaryoları kurmalı. Yarışta olduğumuz ülkeler böyle yapıyorlar.

Geçenlerde Birleşmiş Milletler zirvesinde 2035 dünyası tasarlandı. 2035’i bugünden tasarlıyorlar. Eğitim nasıl şekil alacak, sağlıkta ne tür gelişmeler olacak, Kadın hakları nereye gidecek, demografik nasıl bir şekil arz edecek, yaşlı nüfus dünyanın başına nasıl dert olacak, iklim değişiklikleri nasıl olacak, inanç sistemleri, olası savaşlar gibi konular tartışılıyor. Bunları tartışanlar bu konular üzerinden bazı ortak yönler buluyorlar ve bu olaylar gelişmeden önce önlem alıyorlar. Nuh, gemisini yağmurlar başlamadan önce inşa etti. Türkler olarak biz, bayram temizliğini bayram gününe bırakan bir ulusuz. O nedenle hep kaybediyor ve geride kalıyoruz. Bir adım öne geçmek için eksik halka enerjisini, ya geçmişiyile övünmeye ya da bugünkü kısır çatışmada başını kuma gömen bizlerin dikkatinin, en azından içimizden bazılarının yarınlara çekmesini öneriyorum. İçimizden bazıları dediğim insanların toplanacağı yer ise “Gelecek Enstitüsü” benzeri kurumlar olacaktır.

